

Op weg naar een vitale arbeidsmarkt!

Tussenevaluatie programma regionaal arbeidsmarktbeleid

Synthese

Onderzoekcentrum Drechtsteden

drs. M.C.A. Bakx
drs. F.W. Winterwerp
dr. M.G. Weide

december 2013

Colofon

Status: definitief concept, 19-12-2013

Het definitieve rapport van de tussenevaluatie wordt samen met agendavoorstel en RIB geagendeerd in de PFO's van 11 februari 2014 en op 13 februari ter besluitvorming aan het DSB voorgelegd.

Opdrachtgever Programma regionaal arbeidsmarktbeleid
Tekst Onderzoekcentrum Drechtsteden
Drukwerk Impuls Publiciteit, Sliedrecht
Informatie GR Drechtsteden
 Onderzoekcentrum Drechtsteden
 Postbus 619
 3300 AP Dordrecht
 078 – 770 39 05
 www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Overnemen van delen van de tekst is toegestaan onder voorwaarde van een duidelijke bronvermelding.

Synthese

Het programma regionaal arbeidsmarktbeleid geeft invulling aan het programma Arbeidsmarkt en kennisinfrastructuur in het Regionaal Meerjarenprogramma (rMJP) Drechtsteden 2011-2014. Met dit programma wordt tevens invulling gegeven aan een belangrijke prioriteit in het collegeprogramma van de gemeente Dordrecht. Wat zijn tot op heden de opbrengsten van dit programma? En wat is de meerwaarde van de programmatische aanpak? Het Onderzoekcentrum Drechtsteden is gevraagd in een tussenevaluatie antwoord te geven op deze vragen.

Met programmatische aanpak veel bereikt

Een regionaal programma is een logisch antwoord op een complexe opgave als het regionaal arbeidsmarktbeleid. De regio heeft met de SDD wel een eigen uitvoeringsorganisatie voor de bijstand, maar verder is men voor het bereiken van de gestelde doelen toch grotendeels mede afhankelijk van andere partners: onderwijs, ondernemers, andere uitvoeringsorganisaties en intermediairs. Het moet dus vooral samen gebeuren, iets wat de inspectie SZW in een recent rapport over twintig jaar regionaal arbeidsmarktbeleid nog eens benadrukt. Dat betekent voor de regionale overheid vooral een rol als initiator, aanjager, smeder van allianties en coalities, facilitator, verbinder en verknoper. De meerwaarde van de programmatische aanpak daarbij is in het geval van het programma regionaal arbeidsmarktbeleid evident gebleken. Het programma heeft gezorgd voor een sterke focus op doelen en een duidelijke agenda waar externe partijen op kunnen aanhaken. Het is een herkenbaar platform voor allianties. Programmatisch werken is een geschikte manier om netwerken op te bouwen en te benutten en geeft de mogelijkheid om snel en flexibel te schakelen, waardoor de overheid zich echt als partner van de betrokken partijen heeft kunnen opstellen en de slagkracht is vergroot. Belangrijk is ook dat in een programma de juiste mensen met de noodzakelijke competenties bijeen kunnen worden gebracht. Zij moeten de rol van makelaar in beleid kunnen vervullen. In het programma regionaal arbeidsmarktbeleid is dat ook gelukt: er zijn talrijke allianties en coalities gesmeed, men heeft gebruik gemaakt van kansrijke momenten ('windows of opportunity') en die ook regelmatig zelf gecreëerd.

Meer verbinding, beter op de kaart

Het programma heeft duidelijk geleid tot meer verbinding tussen ondernemers, onderwijs en overheid. Maar ook tussen onderwijsinstellingen en ondernemers onderling. Voorbeelden van de vele allianties zijn het Marterplan Beroepsonderwijs 2.0, de Maritime Delta, de samenwerking tussen het STC en het DaVinci College in het CIV (Centrum voor Innovatief Vakmanschap) Maritiem en de samenwerkingsovereenkomst met het STC op het gebied van hoger onderwijsaanbod in Dordrecht. Dit alles was niet tot stand gekomen zonder de aansluiting bij de agenda Zuidvleugel en het topsectorenbeleid. Het programma heeft met zijn extra focus op maritiem de Drechtsteden beter op de kaart gezet en deuren naar bovenregionale netwerken geopend. Daardoor zijn ook extra subsidies en fondsen ontsloten om in te zetten in de regio. Deze focus heeft er ook voor gezorgd dat maritieme duurzame techniek nu op alle niveaus, ook in het vmbo, (veel) meer op de agenda staat.

Flexibel en succesvol geschakeld zonder focus te verliezen

Een programmatische aanpak helpt ook om de lange termijn focus vast te houden. De sterke toename van de werkloosheid en de aankondiging van de Participatiewet noopte tot meer aandacht voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit is succesvol opgepakt. Met de Impuls Onderkant Arbeidsmarkt ligt er nu een uitgewerkt arrangement voor het inzetten en dichterbij de arbeidsmarkt brengen van mensen met een uitkering met een lage verdien capaciteit via wijkgebonden leerwerkbedrijven. Veel partijen hebben zich hier al aan verbonden. Dit wordt nu verder in de gemeenten ingevuld. In totaal gaat het om ruim 700 leerwerkplekken, waarmee ook scholingsmogelijkheden worden geboden voor jongeren die niet in een reguliere opleiding passen. Ook ligt er nu een uitgewerkt plan voor de uitvoering van de Participatiewet, inclusief een plan van aanpak voor een gezamenlijke integrale werkgeversbenadering en aanscherping van de SROI-regels. En er is een nieuw actieplan jeugdwerkloosheid dat invulling geeft aan de beschikbare middelen die door het kabinet zijn toegezegd. Ondanks de extra inzet op

deze dossiers heeft het programma de focus op de lange termijn doelen in de andere programmalijnen goed vast kunnen houden en zijn daar de afgelopen tijd ook belangrijke slagen gemaakt.

Het gaat niet om het vehikel

Niet alles wat op enig moment - samen met partners - is geïnitieerd is succesvol gebleken. Dat had uiteenlopende oorzaken. Veelal is daar echter door de gepleegde inspanningen wel iets voor in de plaats gekomen. Bijvoorbeeld de samenwerking met nieuwe onderwijsinstellingen De Erasmusacademie, In Holland en de Unesco-IHE in het onderwijscentrum De Wereldwaag in Dordrecht. Of succesvolle andere initiatieven maakten een bepaald initiatief overbodig (Servicepunt Techniek). Het gaat dan ook niet zozeer om het vehikel als wel om de output en de effecten daarvan die door de allianties/ coalities tot stand worden gebracht.

Versterken wat goed is

Het zijn, aansluitend op het voorgaande, inderdaad vooral de partners, de allianties en coalities die uiteindelijk voornamelijk voor de output en de effecten moeten zorgen. Alliantienetwerk management is dan ook van cruciaal belang. Zijn de allianties nog gezond en produceren zij naar wens? De inzet van het programma daarbij is om zoveel mogelijk het goede te versterken. Bijvoorbeeld Metalent. Dit initiatief is ontstaan uit het vorige actieplan jeugdwerkloosheid en is daarna verder doorgegroeid, mede door steun vanuit het programma. Inmiddels zijn 100 metaalbedrijven in de Rijndelta partner van Metalent en is dit project zeer succesvol in het matchen van jongeren aan de vraag in deze bedrijven. Metalent krijgt nu ook weer een rol toebedeeld in het nieuwe actieplan jeugdwerkloosheid, kan een belangrijke rol gaan spelen in de sectorplannen en is partner in het Leerwerkloket nieuwe stijl. Dit laatste is een ander voorbeeld. Het al langer bestaande en succesvolle Leerwerkloket diende op een andere (financiële) leest te worden geschoeid. Het programma heeft de lead genomen om hiervoor een breed gedragen businessplan tot stand te brengen, waardoor het voortbestaan van dit instrument voor de komende jaren is gewaarborgd.

Match vraag en aanbod verbeterd

Wat is nu die output en wat zijn nu die effecten in programmalijn 1, het verbeteren van de match? Via Baanbrekend, de Servicepunten Zorg en Welzijn en Techniek, het project Welslagen, Metalent en de aanpak van de jeugdwerkloosheid zijn tot en met de eerste helft van 2013 zo'n 2.500 matches tot stand gebracht.¹ Dit heeft geleid tot een substantieel gunstigere ontwikkeling van de Wwb dan landelijk gemiddeld, vooral onder jongeren. En ook de Nww <27 nam beduidend minder toe dan landelijk gemiddeld. Succesvolle matches betekenen tegelijkertijd veelal ook dat bedrijven en instellingen zijn geholpen bij hun vacaturevervulling en/of de gewenste instroom van jong talent.

Onderwijs en arbeidsmarkt beter aangesloten

Ook in de programmalijn verbeteren onderwijs-arbeidsmarkt zijn zoals boven al aangegeven belangrijke slagen gemaakt. Dit zit nog meer in het tot stand brengen van nieuwe verbindingen en onderwijsvernieuwing. Een belangrijke activiteit hier was ook TechniekDock, waardoor zo'n 3.000 leerlingen uit het primair en voortgezet onderwijs kennis hebben gemaakt met duurzame maritieme techniek. Het Masterplan Beroepsonderwijs, het CIV Maritiem en de Maritime Delta zijn hier de belangrijkste gesmede allianties die uiteindelijk ook voor een toename van de gekwalificeerde uitstroom uit het technisch onderwijs moeten zorgen. En van waaruit samen met het bedrijfsleven wordt gewerkt aan een hogere kwaliteit van het technisch onderwijs en de versterking van de innovatiekracht van het maritieme cluster.

Kennisinfrastructuur versterkt

Met als belangrijkste opbrengsten de opening van de Wereldwaag met zijn partners EcoShape en de Erasmus Academie en de samenwerkingsovereenkomst met het STC is de kennisinfrastructuur ontegenzeggelijk versterkt. Het aantal hbo-studenten is al toegenomen en zal nog verder toenemen. Dit heeft ook zijn spin-off naar de Levendige Binnenstad.

¹ Het eerste actieplan jeugdwerkloosheid tellen we hierin alleen vanaf begin 2011 mee

Urgentiebesef wel groter, maar richting MKB nog een slag in te slaan

Ondanks de crisis heeft de permanente aandacht van het programma er toe geleid dat het urgentiebesef over toekomstige knelpunten op de arbeidsmarkt wel is toegenomen. Het aantal bedrijven dat er actief mee aan de slag gaat en aansluiting zoekt bij de ontwikkelde initiatieven groeit, maar is tegelijkertijd ook nog gering. Richting MKB is hier nog een slag in te slaan.

Overall: doelen dichterbij gekomen

Kijkend naar de opbrengsten van bijna twee en een half jaar programma regionaal arbeidsmarktbeleid kan de conclusie niet anders zijn dan dat de doelen dichterbij zijn gekomen. Dat geldt zowel voor 'een arbeidsmarkt die aansluit op de (toekomstige) vraag van het bedrijfsleven' als voor 'een arbeidsmarkt die mensen insluit door hun talent centraal te stellen in plaats van ze uit te sluiten op basis van wat ze niet kunnen'. Tegelijkertijd zijn we er nog lang niet. Veel mensen staan nog aan de kant, veel talent blijft onderbenut, veel is een kwestie van lange adem.

En hoe nu verder?

Een ding is duidelijk: om nog meer slagen te maken en effecten te bereiken zal het programma moeten blijven bestaan. Dat is ook de mening van externe partijen. Het programma heeft veel in gang gezet en resultaten opgeleverd. Het is nu zaak resultaten te verankeren en het programma door te ontwikkelen. Aandachtspunten daarbij zijn ons inziens²:

- Zet nog meer in op profilering van de regio als dé regio voor maritieme maakindustrie en de benutting van bovenregionale netwerken.
- Blijf de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt agenderen; nog steeds worden voor de toekomst tekorten aan vakbekwaam (technisch) personeel voorzien
- Verbind het programma waar mogelijk met economisch beleid.
- Blijf vooral bottom-up initiatieven ondersteunen, maak het niet te groot en te complex. En blijf daarbij naar de verbinding zoeken. Blijf versterken wat goed is.
- Borg succesvolle initiatieven en versterk waar mogelijk de executiekracht van die initiatieven. De vraag daarbij is wel hoe je als overheid je invloed hierop kunt maximaliseren. Daar zou over moeten worden nagedacht.
- Maak je successen zichtbaarder naar het bedrijfsleven en werk aan een breder commitment bij dat bedrijfsleven.
- Geef het programma meer gemixed regionaal vorm. Dat komt ook het commitment in de regiogemeenten ten goede.
- Maak duidelijke keuzes waar je op gaat inzetten en waarop niet. Communiceer dat ook duidelijk met de buitenwereld.
- Geef aandacht aan het HRM aspect voor de programmamedewerkers.

² Mede gebaseerd op de interviews met externe stakeholders en de programmamedewerkers